

ŞÄHER HÄKIMLERİNİŇ BİLELEŞİGİ

Şeýlelikde, Howanyň üýtgemegi boýunça hökümetlerarasý panel howanyň üýtgeýändiginiň hakykatdygyny, munuň esasy sebäbiniň adamlar tarapyndan energiýanyň ulanylmagydygyny tassykladý;

Şeýlelikde, 2007-nji ýylyň 9-njy martynda ÝB “Üýtgeýän dünýä üçin energiýa toplumy”-ny kabul etdi, energiýanyň tygşytlýlygyny 20% ýokarlandyrmak we ulanylýan energiýa görnüşleriniň arasynda täzeläp bolýan energiýa çeşmelerini 20% ýokarlandyrmak arkaly kömürturşy gazynyň (CO₂) çykarylyşyny 2020-nji ýyla çenli 20% azaltmaga öz önünde maksat edip goýdy;

Şeýlelikde, Ýewropa Bileleşiginiň Energiýany tygşytlamak üçin hereket meýilnamasy: mümkinçilikleri durmuşa geçirmek esasy iş hökmünde “Şäher häkimleriniň bileleşigi”-ni döretmegi öz içine alýar;

Şeýlelikde, ÝB Sebitler Topary howanyň üýtgemegine garşy görülýän çäreleriň täsirini artdyrmakda köp derejeli dolandyryşyň güýçli serişde bolup durýandygyny nazarda tutup, ýerli we sebit güýçleriniň gatnaşmagynyň möhümdigini mälim edýär, şonlukda, Şäher häkimleriniň bileleşigine sebitleriň gatnaşmagyny höweslendirýär;

Şeýlelikde, energiýany tygşytlamagy ösdürmegiň ähmiýeti barada kabul edilen “Durnukly Ýewropa şäherleri barada Laýpsig ylalaşygy»-nyň maslahatlaryna eýermäge göwünjeňdigimizi mälim edýäris;

Şeýlelikde, dowam edýän şäher durnuklylyk işleriniň we Ýerli gün tertibi 21-iň amallarynyň köpüsiniň esasynda Aalborg borçnamalarynyň durýandygyny kabul edýäris;

Şeýlelikde, howanyň ähliumumy maýlamagyna garşy göreşde milli häkimiýetler bilen deň derejede ýerli we sebit häkimiýetleriniň jogapkärdigini, beýleki taraplaryň borçnamalaryny ýerine ýetirmegi borçnama edinmegi kabul edýäris;

Şeýlelikde, adamlaryň işlerinde energiýany sarp etmegi netijesinde çykýan parnik gazynyň ýarysyndan gowragyna göni ýa-da gytaklaýyn ýollardan (raýatlaryň ulanylýan önümleriniň we hyzmatlarynyň üstü bilen) şäherçeler we şäherler jogapkär bolup durýarlar;

Şeýlelikde, ÝB-niň kömürturşy gazynyň çykarylyşyny azaltmak borçnamasynyň maksatlaryna, diňe ýerli degişli taraplaryň, raýatlaryň we beýleki toparlaryň bu borçnamany kabul etmegi arkaly ýetip bolar;

Şeýlelikde, raýatlara iň golaý durýan ýerli we sebit häkimiýetleri hereketlere öňbaşçylyk etmeli we görelde bolmaly;

Şeýlelikde, howanyň üýtgemeginiň önüni almak üçin energiýa islegi we täzeläp bolýan energiýa çeşmeleri bilen baglanyşykly hereketleriň köpüsi ýerli häkimiýetleriň ygtyýarynyň çäginde bolýar ýa-da şolaryň syýasy goldawy bolmazdan şol maksatlara ýetip bolmaýar;

Şeýlelikde, ÝB agza ýurtlary parnik gazlarynyň çykarylyşyny azaltmak borçnamalaryna amal etmekde ýerli derejede hereketleriň artykmaçlyklaryndan peýdalanyp biler;

Şeýlelikde, tutuş Ýewropada ýerli we sebit häkimiýetleri durnukly şäher hereketlerini öz içine alýani, täzeläp bolýan energiýa çeşmeleriniň ulanylmagyny höweslendirýän meýilnamalar arkaly ähliumumy maýlamaga sebäp bolýan hapalaýjylary azaldýarlar;

BIZ, ŞÄHER HÄKIMLERI, ŞULARY ETMÄGE BORÇLANÝARYS:

F Dolandyryş çägimize degişli işjeňlik ýerlerinde Durnukly energiýa hereket meýilnamasyny durmuşa geçirmek arkaly degişli ýerlerimizde CO₂ çykarylyşyny azyndan 20% azaltmak arkaly ÝB tarapyndan 2020-nji ýyl üçin **goýlan borçnamalara artykmajy bilen amal** etjekdigimize. Borçnama we Hereket meýilnamasy degişli usullarymyz arkaly tassyklanar;

Durnukly energiýa hereket meýilnamasynyň esasy hökmünde **kömürturşy gazynyň esasy çykýan çeşmelerini kesgitlejekdigimize;**

Her birimiz resmi taýdan gol çekenimizden soň bir ýylyň dowamynda **Durnukly energiýa hereket meýilnamasyny** Şäher häkimleriniň bileleşigine tabşyryjakdygymyza;

Şäher gurluşlaryny laýykklajakdygymyza, zerur çäreleri görmek üçin ýeterlik adam güýjüni bölüp bermek bilen;

Geografiki sebitlerimizde jemgyýetçilik guramalaryny Hereket meýilnamasyny döretmäge gatnaşmaga, Meýilnamanyň ýörelgelerini kesgitlemäge, maksatlaryny durmuşa geçirmek we şol maksatlara ýetmek üçin zerur çärelerini kesgitlemäge gatnaşmaga çagyryjakdygymyza. Her sebitde bir Hereket meýilnamasy dörediler we gol çekilenden soňky bir ýylyň dowamynda Bileleşigiň sekretariatyna tabşyrylar;

Hereket meýilnamasy baha bermek, yzarlamak we tassyklamak maksatlary bilen tabşyrylandan soň azyndan iki ýylda bir gezek **durmuşa geçiriş hasabatyny tabşyrmaga;**

Tejribämizi we öwrenenlerimizi beýleki sebitler bilen paýlaşjakdygymyza;

Ýewropa Topary we beýleki degişli guramalar bilen hyzmatdaşlyk etmek arkaly **energiýa günlerini ýa-da şäher bileleşik günlerini** guramaga, şeýlelik bilen, raýatlaryň energiýanyň has akylyly ulanylmagy arkaly hödürlenen pursatlardan we mümkinçiliklerden peýdalanmagyny üpjün etmäge, hereket meýilnamasy hakdaky täzelikleri ýerli metbugatda yzygiderli bermäge;

Durnukly energiýaly Ýewropa üçin **ÝB Şäher häkimleriniň ýyllyk konferensiyasyna gatnaşmaga we goşant goşmaga;**

Bileleşigiň habaryny degişli ýerlerde ýaýratjakdygymyza we esasanam başga şäher häkimlerini Bileleşige goşulmaga höweslendirjekdigimize;

Aşakdaky ýagdaýlaryň islendik birinde Sekretariat tarapyndan öňünden ýazmaça habar berilmegi arkaly **Bileleşige agzalygymyzyň ýatyrylmagyny kabul etjekdigimize:**

- i) Bileleşige resmi taýdan gol çekenimizden soň bir ýylyň dowamynda Durnukly energiýa hereketi meýilnamasyny tabşyrmasak;
- ii) Hereket meýilnamasyny durmuşa geçirmezlik ýa-da ýeterlik derejede durmuşa geçirmezlik zerarly Hereket meýilnamasynda görkezilen CO₂ azaltmak maksadyna amal edip bilmesek;
- iii) yzly-yzyna iki döwür üçin hasabat tabşyrmasak.

BIZ, ŞÄHER HÄKIMLERI, GOLDAÝARYS:

Ýewropa Toparynyň baha beriş we gözgeçilik serişdeleriniň durmuşa geçirilmegi üçin tehniki we höweslendiriji goldaw bermek, üstünlikli çäreleri sebitler arasynda gaýtalamak we köpeltmek maksatly edinilen bilimi paýlaşmagy ýeňilleşdirýän gurallary býudjetleriniň çäginde ulanmak üçin **bir gurluşy durmuşa geçirmek we maliýeleşdirmek baradaky kararyny;**

Ýewropa Toparynyň Durnukly energiýaly Ýewropa üçin ÝB Şäher häkimleri konferensiýasynyň guramaçylygyny öz üstüne almagyny;

Ýewropa Toparynyň bileleşige gatnaşýan sebitleriň arasynda **tejribe alyş çalşygyny**, durmuşa geçirilmegi mümkin ýörelgeleri we görelde mysallary bermegi, howany goramak ugrunda bar bolan işjeňlikleri we aragatnaşyklary ýerli häkimiýetleriň roly bilen birleşdirmegi niýet edinmegini goldaýarys. Bu görelde mysallar şu Ylalaşygyň bir bölegi bolup, onuň goşundylarynda görkeziler;

Ýewropa Toparynyň ýörite Durnukly energiýaly Ýewropa belgisini ulanmak we Toparyň aragatnaşyk çärelerinde höweslendirmek arkaly Ylalaşyga gatnaşýan şäherleriň we şäherçeleriň **tanalmagyny we köpçülik tarapyndan görülmegini goldamagyny;**

Sebitler Toparynyň ÝB-de ýerli we sebit häkimiýetlerinde wekilçilikde Bileleşigi güýçli goldamagyny;

Bileleşigi goldaýan agza ýurtlaryň, sebitleriň, welaýatlaryň, şäherleriň we beýleki **guramalaryň** kiçiräk şäher häkimliklerine berýän kömegini, olaryň şu Ylalaşykda kesgitlenen şertlere laýyklygyny üpjün etmegini;

BIZ, ŞÄHER HÄKIMLERI, ÇAGYRÝARYS:

Ýewropa Toparyny we milli häkimiýetleri Durnukly energiýa hereket meýilnamalarymyzy durmuşa geçirmekte gatnaşyjylara ýardam berjek hyzmatdaşlyk rejelerini we özara goldaw guramalaryny düzmäge;

Ýewropa Toparyny we milli häkimiýetleri Bileleşigiň çägindeki işlere degişli goldaw meýilnamalarynda ýokary ähmiýet bermäge, bu Ylalaşygyň maksatlaryny berjaý etmekde ýerli derejede ýörelgeleri we maliýeleşdirmek rejelerini işläp düzmekde şäherleri hem dahylly etmäge we olara maglumat bermäge;

Ýewropa Toparyny Hereket meýilnamalaryndaky tabşyryklara amal etmegi goldamak üçin maliýe serişdelerini ýola goýmak maksatly **maliýe guramalary bilen gepleşikler geçirmäge;**

Milli häkimiýetleri Milli energiýa tygşylylygy hereket meýilnamalaryny we Tazeläp bolýan energiýa çeşmeleri üçin milli hereket meýilnamalaryny işläp düzmekde we durmuşa geçirmekte ýerli we sebit häkimiýetlerini dahylly etmäge;

Ýewropa Toparyny we milli häkimiýetleri öň üstünde ylalaşylan, geljekde taraplar arasynda tutuş dünýäde üstünde ylalaşylmagy mümkin ýörelgelere, düzgünlere we modellere laýyklykda, esasanam BMG-nyň Howanyň üýtgemegi barada çarçuwa ylalaşygynyň (UNFCCC) çäklerinde Durnukly energiýa hereket meýilnamalarymyzyň durmuşa geçirilmegini goldamaga. Kömürturşy gazynyň (CO₂) çykarylmagyny azaltmaga işjeň gatnaşmagymyz, tutuş dünýäde has ýokary maksatlaryň goýulmagy bilen netijelenip biler.

BIZ, ŞÄHER HÄKIMLERI, BEÝLEKI ÝERLI WE SEBIT HÄKIMIÝETLERINI ŞÄHER HÄKIMLERINIŇ BILELEŞIGINE GATNAŞMAGA HEM-DE BEÝLEKI IRI DEGIŞLI TARAPLARY BILELEŞIDE GOŞYAN GOŞANTLARYNY RESMILEŞDIRMÄGE ÇAGYRÝARYS.

N.B.: Goşundy sahypanyň arka tarapynda.

GOŞUNDY

1. Işleri durmuşa geçirmekte ýerli häkimiýetleriň roly

Energiýany tygşytlamak boýunça çäreleri, täzeläp bolýan energiýa çeşmeleri taslamalaryny we beýleki energiýa bilen baglanyşykly hereketleri ýerli we sebit häkimiýetleriniň iş ugurlarynyň köpüsine girizip bolýar.

- sarp ediji we hyzmat ediji

Ýerli häkimiýetler ýyladyş we uly maksatlar üçin uly möçberde energiýa sarp edýän köp sanly binada ýerleşýärler. Hökümet binalarynda energiýany tygşytamak meýilnamalaryny we hereketlerini durmuşa geçirmek arkaly ep-esli energiýany tygşytlap bolar .

Şeýle hem, ýerli we sebit häkimiýetleri köpçülikleýin gatnaw serişdeleri we köçeleri uly energiýany köp sarp edýän hyzmatlary berýärler, bu ugurlarda-da oňe gidişlik gazanyp bolar. Häkimiýet bu hyzmatlary ýerine ýetirmek üçin potratçylary tutan halatynda-da, satyn almak we hyzmat şertnamalary arkaly energiýany azaltmak boýunça çäreleri durmuşa geçirip bolar.

- meýilleşdiriji, dörediji we gözegçi

Ýer serişdeleriniň ulanylyşyny meýilleşdirmek we gatnaw ulgamlaryny düzmek köp ýerli we sebit hökümetleriniň borjy bolup durýar. Şäheriň biderek giňelmeginiň önüni almak ýaly şäher ösüşi barada strategiki kararlar, gatnaw üçin energiýanyň sarp edilmegini azaldyp biler.

Ýerli we sebit hökümetleri energiýa öndürijilik önümlerini kesgitlemek ýa-da täze binalarda täzeläp bolýan energiýany ulanýan enjamlaryň ornaşdyrylmagyny şert goýmak ýaly gözegçilik roluna hem ýee bolup bilýärler.

- geňeşçi, höweslendiriji we görelde

Ýerli we sebit häkimiýetleri energiýany nädip has tygşytly ulanyp boljakdygy barada ýaşajylara, iş ýerlerine we beýleki ýerli degişli taraplara maglumat berip we olary höweslendirip bilerler. Bu meseläniň ähmiýetini bilmegi ýokarlandyryan işjeňlikler, durnukly energiýa ýörelgelerine tutuş jemgyýetiň goldawyny çekmekde möhüm ähmiýete eýedir. Energiýany tygşytlamak we täzeläp bolýan energiýa taslamalary meselelerinde çagalar möňüm orna eýedir: olar synpda öwrenen zatlaryny mekdepden daşarda hem ýerine ýetirerler. Häkimiýetiň hem nusga bolmagy, durnukly energiýa işjeňliklerinde görelde hereket etmegi möhümdir.

- öndüriji we üpjün ediji

Ýerli we sebit häkimiýetleri, ýerli energiýa önümçiligini we täzeläp bolýan energiýa çeşmeleriniň ulanylmagyny höweslendirip bilerler. Biologiki massa ulanýan Combined Heating and Power (Birleşdirilen ýylylyk we güýç) (CHP) aýratyn ýyladyş ulgamlary munuň oňat mysalydyr. Mundan başga-da, ýerli we sebit häkimiýetleri ýerli başlangyçlara maliýe goldawyny bermek arkaly raýatlary täzeläp bolýan energiýa çeşmeleri taslamalaryny durmuşa geçirmäge höweslendirip bilerler.

2. Ajaýyplygyň nusgasy (BoE)

“Ajaýyplygyň nusgasy» şäher ýerlerinde durnukly energiýa ösüş pikirlerini durmuşa geçirmekte tutuş dünýäde üstünlikli hasaplanýan başlangyçlar we meýilnamalar diýlip kesgittlenýär. Ajaýyplyk nusgasynyň wekilleri Bileleşik arkaly özläriniň tejribesini öwretmäge, degişli we amatly ýerlerde meňzeş hereketleri durmuşa geçirmäge şäherlere kömek etmäge höwesjeňdiklerini, Bileleşige gatnaşýanlaryň arasynda bilimiň birek-birege geçirilmegini, ýörelgeleriň paýlanmagyny we çärelere gatnaşmagy, umuman aýdylanda, Bileleşik bilen her gün hyzmatdaşlyk etmegi özlärine borçnama hasaplaýandyklaryny mälim edýärler.

3. Goldaýjy guramalar

Şäher häkimleriniň bileleşigi Ýewropanyň ululy-kiçili ähli şäherlerine aýkdyr. Ölçeği sebäpli kömürturşy gazynyň çeşmelerini kesgitlemäge ýa-da hereket planynyň üstünde işlemäge we taýýarlamaga serişdeleri bolmadyk şäherler hem-de şäherçeler, şol mümkinçilikleri bolan häkimiýetler tarapyndan goldanmaly. Bu goldaýjy guramalar sebitler, etraplar, welaýatlar, birleşikler, NUTS III sebitleri ýa-da şäherler bolup biler. Her goldaýjy gurama, Topar tarapyndan Bileleşigiň möhüm bir bölegi diýlip aç-açan kabul ediler. Bileleşige gatnaşmagyň derejesi, bu gatnaşygyň aýratyn şertletli, karar bermekdäki ygtyýarlyklary ýörite ýazmaça şertnamada jikme-jik görkeziler.